

ארבע הערות לפרשת חוקת

"וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה... זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה... דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֶדְוֶמָה תִּמְיָמָה..." (במדבר, יט, 1-3).

1. פרה אדומה

כמו בכל שנה, אנחנו מגיעים לפרה האדומה הזאת ולא כל-כך מבינים מה הסיפור שלה. רק כדי להיזכר, מטרתה של הפרה האדומה היא לטהר טמאים מטומאתם. את הפרה שורפים, את עפרה מערבבים במים, בוחשים היטב, ואת התערובת מזים על מקומות ואנשים שבאו במגע עם מת, כדי לטהרם.

מה זה בכלל פרה אדומה, ומה זה בכלל אדום (תחשבו רגע על צבע אדום ותשוו עם מישהו אחר שחשב על אדום, האם קיבלתם את אותו הצבע?).

[פעם כשגידלתי פרים, ניסינו לייצר פרי הרפורד גזעיים, וכמה שהם נולדו יותר אדומים - היינו יותר שמחים, אבל השוק רצה דווקא עגלי זימנטל, שיש בהם יותר לבן, ושנחנו לא היינו כל-כך טובים בלגדל אותם. בכלל, אם הייתי רוצה לגדל פרות אדומות, הייתי הולך דווקא על גלפי, שהוא הזן הכי אדום שאני מכיר, ושלא כל-כך מגדלים אותו עכשיו, כי עד שיגיע בן דוד, אף אחד לא רוצה יותר לקנות פרות אדומות חוץ מאשר בשירי הילדים].

רוב הפרשנים טוענים, שכשאמר "חוקת התורה" מתכוונים למצוות שאין למצוא להן טעם והגיון. זו טענה יפה שמוכיחה לפחות שני דברים: א. שפרשנים רבים מודים בכך שלא לכל המצוות יש טעם שאנשים יכולים להבין. ב. שמצוות פרה אדומה שלנו היא אחת מאלה. מה אולי כן אפשר להגיד עליה?

א. לא רק הפרה מטהרת. גם בתה העגלה נמצאה ראויה לעניין טהרות, והיא מופיעה בפרשת "עגלה ערופה" הבאה לטהר את תושבי הישוב שבסמוך לו נרצח אדם, ואין יודעים מי רוצחו.

ב. הפרה והעגלה מזכירות לנו תמיד את העגל. והעגל מזכיר לנו תמיד את חטאנו הגדול שחטאנו בעגל הזהב. מול עגל הזהב, המחטיא את העם, עומדת הפרה האדומה הבאה לטהר אותו. נראה לי שגם בשעה שאין למצוא הגיון במצווה, יש אולי אפשרות להגיד משהו על כך שהפרה צריכה להיות אדומה כנגד עגל הזהב – האדום הטבעי החי מול הזהב המת והממית. כמו בוידוי, תהליך ההיטהרות שלם יותר כשהוא מזכיר את חטאי העבר.

ג. לפי פרשתנו, אדם המתעסק בענייני הפרה האדומה (שוחט, מסלק, שורף וכו') - נטמא. אדם הנוגע במת, או בעצם של מת, או בקבר – נטמא אף הוא. הראשון צריך יום אחד וכיבוס בגדים כדי להיטהר. השני צריך שבוע שלם ושני טיפולים במי הנידה (מים + אפר פרתנו הנ"ל) כדי לחזור ולבוא בקהל. למה המגע במת כל-כך נורא לא מפרשת לנו הפרשה, אך אם הטומאה לא מובנת, מובן שגם טהרתה לא תובן. זה כמו אצלי והמתמטיקה: כשאני לא מבין את השאלה, אני בטח לא מבין גם את התשובה והמשוואה לא ניזוקה. אך ליבי ליבי לצדיקים שעדיין אוחזים בצד המשוואה של טומאת המת – ופרה אדומה לא נמצאת להם. (איזה אידיוט ילך לגדל היום גלפיות).

2. הסלע האדום

כמו כל שנה, אנחנו חוזרים גם לשאלה הלא פתורה על ענשם של משה ואהרון "...וען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם" (שם כ, 12).

פרשנים רבים עסקו בשאלה זו ובנסיון להבין מה היה חטאם הגדול של משה ואהרון:

א. אלוהים אמר "וַדַּבַּרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע" (שם, 8) – ואילו משה לא מדבר אלא מכה בסלע.

ב. זה שהוא היכה בסלע זה לא נורא, הוא הרי זוכר את שמות יז, 6 ("וַיִּהְיֶינָה בְּצוּר וַיִּצְאֻ מִמֶּנּוּ מַיִם"), והוא ודאי זוכר שכל פסח שרים "ומשה היכה על סלע". אך היה עליו להסתפק במכה אחת, המכה השניה כבר מתקבלת כחוסר אמון בדבר השמיים.

ג. כשמשה אומר "שִׁמְעוּ נָא הַמְּרִים" (שם, 10), הוא מאשים את העם שהם מורים, מורדים במצוות האל, בעוד שאלה רק צמאים היו. בכלל מה אתם כועסים על העם הזה, סוף סוף הם מרוב צמא הפסיקו לעשות חטאים, אז דווקא עכשיו אתם כועסים עליו?! (הפרשנים לא אומרים את זה, אבל אם כעסם של משה ואהרן הוא רק העברה של כעסם על עצמם, על שהביאו את העם הזה למצבו הקשה, הרי שזו כפירה גדולה באחריותו של האל לכל המסע הזה במדבר). הפירוש המקובל עלי והמתאים ביותר לפשט הכתוב הוא זה שבשאלתם "שִׁמְעוּ נָא הַמְּרִים, הַמֵּן הַסֵּלַע הַזֶּה נּוֹצֵיָא לְכֶם מִיָּס?" הם בעצם לוקחים לעצמם את הכח להוציא מים מן הסלע, ונוטלים מן האלוהים את אחריותו לקיום הנס. (להצלחה אבות רבים, וכל אחד מהם רוצה לשמור את ה-DNA שלה לעצמו. אך לזכותם של משה ואהרן צריך לומר, שרק אותם גם מאשימים תמיד כאשר קשה).

3. מלך אדום

"וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֵּדֶשׁ אֶל מֶלֶךְ אֲדוֹם ... וַעֲבָרָה נָא בְּאַרְצֶךָ ... וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן בְּחָרֵב אֵצְא לְקִרְאֲתֶךָ" (במדבר כ, 14; 17-18).

הדרך הקצרה לארץ ישראל עוברת דרך שטחי אדום, ומשה שולח אליו שליחים כדי שיאפשר לעם ישראל לעבור דרכו. כשמלך אדום מסרב, מקפל עם ישראל את זנבו ונכנס להקפה עמוקה: "וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהַר דְּרָכָךְ יָם סוֹף לְסַבֵּב אֶת אֶרֶץ אֲדוֹם" (כא, 4).

כאן עולה כמובן השאלה: אם לא נותנים לך בטוב - קח בכח! למה משה לא נלחם באדומים? הרי באותה הבקשה הוא בא גם לסיחון מלך האמורי (שם, 21), וכשזה לא מסכים, הם נלחמים בו ומכים אותו לפי חרב, והם נלחמים גם ביעזר (שם, 32) ומכים גם את עוג מלך הבשן (שם 33-35). אם אתה כל כך חזק, למה אינך נלחם גם באדומים?

נדמה לי שהתשובה לכך פשוטה. משה, כמונו, יודע שבעקבות חטא המרגלים נוספו למסע הגדול עוד שנים רבות של נדודים. משה יודע שאין לו מה לחפש קיצורי דרך, ואין לו שום סיבה לעבור דרך אדום. אדרבה, כדי להאריך את המסע עליו לרדת לים סוף ולהקיף את ארץ אדום. משה גם יודע ומכיר את עמו: תוספת הדרך הארוכה הזאת תעלה לו בהרבה טענות, בכיות וקיטורים. אי אפשר סתם להקיף. אם תהיה לך סיבה מוצדקת – יהיה קל יותר. לכן הוא שולח את המלאכים למלך אדום. הוא יודע מראש מה תהיה תשובתו, אך המלאכים שיחזרו עם התשובה והאיומים הנלווים לה, יסייעו לו לשכנע את העם שצריך ללכת מסביב. לא בגלל חטא המרגלים, אלא משום שאין ברירה אחרת. (על שיטתו של משה להיעזר בחוות הדעת של מלאכים, שליחים ומרגלים בשכנוע העם – ראו גם בהערותינו לפרשת המרגלים).

4. אל דומי

בעצם זאת פרשה עצובה.

לא מלך אדום ולא מלך סיחון אינם מאמינים להבטחותיו של משה שלא יפגע בארצם – אין אמון בין בני האדם.

מרים מתה, משה ואהרן נידונים שלא להכנס לארץ, גם אהרן מת, - אין אמון בכוחם של בני האדם, אפילו לא בגדולים שבהם.

מה נשאר לנו – נחש נחושת, פרה אדומה ומי נידה.

בני אדם צריכים לדבר, לשכנע, להילחם – נחשי נחושת צריך רק לראות ומי נידה רק לשפוך. פרות אדומות שרופות מצילות אנשים מטומאה, נחשים מצילות אנשים נשוכים ממוות.

בני אדם באים והולכים – הסמלים נשארים.

סמלים הם נצחיים, בני אדם לא.

סמלים הם דיאלוג מת, כשאין להם אנשים שידברו אותם.

אנשים הם בני אדם ... חד גדיא, חד גדיא.

שבת שלום!

ביני

bini_t@kumoranim.com